

Kalásris

Szebbnél szebb, igazabbnál igazabb gyöngyök ékesítik a Vojtina mesefüzérét – minden mese, ami reá kerül, egy bábokat szerető ember szíve csücskéből gurul elő. Ezúttal egyenesen Bérczi Katalin farafaragó-bábkészítőjéből...

„Édesapám rengeteg népmesét olvasott nekem gyerekkoromban, bár ezt pont nem tőle hallottam: én magam akadtam rá egy antikváriumban, a *Székelly népmesék* című kötetben. Amikor először Székellyföldön jártam, már akkor lenyűgözött az ott beszélt magyar nyelv gazdagsága, tisztasága, a hétköznapokban is használt szóképek ereje. Mivel én magam inkább a képek és formák, mintsem a szavak embere vagyok, ezért igencsak vonzódok az olyan szövegekhez, amelyekben képekbe, szimbólumokba sűrűsödik a lényeg. Konkrétan ez a mese pedig azért fontos számomra, mert kiderül belőle, hogy nekünk, embereknek muszáj annyira bátornak lennünk, hogy rá merjük bízni magunkat a sorsra vagy a jóistenre, ki hogy nevezi. Ez a bátorság maga a hit. Ami pedig különösen tetszik, hogy a bárányok, a „möndölecskék” itt igenis követendő jószágok (nem a mai, pejoratív értelemben vett „birkák”), jó tanítói az embernek egy-egy nehéz élethelyzetben. Hiszen a „bárányság”, a jószág mindannyiunkban bennünk van, s törekszünk ennek kiteljesítésére a szintén lehetőségeként bennünk lakozó rossz tulajdonságok ellenében.”

Bérczi Katalin

A mőndőlecskéék

Eccző' hó vót, hó nem vót, betethét országón, még azon is tul vót egy szegény özvegy asszony, annak vót három legén fia, de hogy szegények vótak, hát égynek mindég é kelőtt mönni szógá'ni. Legelőbb is emónt a nagyobbik fiu, s a miko mönne mönne betethét országón, még azon tul is, talál egy öreg embört. Hogy hát talál egy öreg embört, e megszólította őt: Ecsém uram, mi járásbali? azt feleli a fiu: En édős apám, szógá'ni indutam. En pedig éppen szóga keresni! Abajt megfogaggya a fiut a mőndőlecskéék (jubok) mellé.

Rögge, mikó megindul véllök, meghaggya az öreg, hogy azokat ne hajtsa, ne téröngesse, csak mönnyön, mőndőgejjön mind utánnok, met azok magokra is szép csőndősön ellegelésznek.

Megindította a fiu a mőndőlecskééköt; legelőbb is érnek egy győnyörőségős szép rétet, ő csak mönt, mőndögélt utánnok, a mind meghatta vót neki az öreg embör; azután egy sebős fojvízböz érköznek, körösztü, mönnek réta a mőndőlecskéék, de ő nem mert beél mönni a nagy vízbe, henem ott kerü'te a vizet,

bát a mőndőlecskéék magoktó' visszajöttek, átal a vizön, ő pedig kapta magát, estére haza hajtotta. Azt kérdi tőlle az öreg embör: No édős fiam, beszél e neköm, hó jártál a mőndőlecskéékkel? - En édős apám csak möntem mőndögéltem utánnok, hát azok möntek esőben is egy nagy síjáttságára, onnét erköztek egy nagy sebős fojvízböz, azon a nagy vizön körösztü' möntek, én pedig innet marattam, mett nem mertem belémőnni a nagy vízbe! Hogy ezt beszéli a szegén fiu, hát azt mongya neki az öreg: Nó Édős fiam, én tégödöt eleresztlek, mett látom, hogy nem szógá'ni való legén vagy. Abajt szepön fizetés nélkül eleresztötte.

Emőnyön biz ő nagyszomorán haza. Hogy haza mönnyön, hát azt kérdi tőlle a más két testvére: No édős bátyánk, hat mit szógála? Hm mit szógá'tam? mönnyetök é tiük is, megtuggyátok.

No jó' van! Emőnyön a közbeeső is szógálatot keresni, hát éppen aboz a gazdához szegődik bé, ő is ugy jár mind a nagyobbik, s egy nagy sömmivel haza mönnyön. Hogy haza mönnyön hát, kerdí a küssebbik testvére: No hát édős bátyám! kied mit

szógalá? Hm! mit szó'gátam? mönny e, tés is megtudod.

No jó' van! Emönnyön biz ő is, hogy poróbá'jon szöröncsét; a miko mönne, mönne, hát ő is éppen aval az öreggel találkozik, beszélődik bézza esztendőre a möndölecskék mellé, s az öreg megmongya neki is, hogy csak mind utánnok mönnyön, subutt töllök e ne maragyon.

Röge fő'tarisnyál az öreg a pajtábó' kiereszti a möndölecskéköt, megindunak, a fiu is mind nyomró' nyomra mönnyön utánnok; hát a möndölecskék legelőbb is érnek egy szép zód'sijátságot, körösztü' mönnek azon szép lassan legelészve, s elérnek egy sebös fójóvizet, körösztü' mönnek azon is a möndölecskék, utánnok a legénke is belé mönnyön; de mibejt belémönnyön a vízbe, écczöribe az a sebös víz ugy lesorvassza rólla a gúnyát, búst, mindönt, hogy a miko kiért a túsó martra, csupán a csontya s a bőre vót megmaradva. A hogy kiért a túsó martra hát, a möndölecskék visszafordunak, abajt csak fúni kez'nek rea, écczöribe még külömb teste lössz, mind a mijen vót. Esmet megindunak elől a möndölecskék, hát érnek egy nagy rétet; de azon a rétön ojan nagy fű van, hogy kaszá'ni is lehetött vóna, még is ott a marbák ojan soványok vótak, hogy a szél szinte efútta ökö; onnat möntek a möndölecskék egy más rétre, hat ott ugy nincs mit ögyenek a marbáknak mind a kopacz földön,

mégis ojan köverek, mind a gyurott báj; onnat möntek a möndölecskék egy nagy erdőbe, hát ott mindön fán ojan keserves sirás rivás vagyon, hogy! Nözi, nözi, hogy miféle nagy sirás lehet az? hát mindön ágon égy-égy csóré verébfju vagyon, ott sirnak rinak. Onnat is tovább möntek möndögéltek a möndölecskék, míg egy nagy kerthöz juttak, hát kétfelől a kertön két kutya ugy marakodik, hogy a hob szakadva szakad a szájokból; még sem tuggyák egymást bántani. Tovább möntek a möndölecskék, míg egy nagy tóhoz értek, hát lássa, hogy egy asszonyembőr a tóban egy kalánnyal valamit a vízbő' mind csak meröget, de még sem tuggya soba kimerni. - Onnat elébb möntek a möndölecskék, hogy előbb möntek, lássa, hogy egy patakba mijen szép tiszta kiristáj víz fój; ő hogy erőssen meg vót szonnyulva, hát innya akart belőlle, de gondöta magába, hogy annak a főrása még sokkal szöbb lehet; ő bizon emönnyön a főrására, hát lássa, hogy egy döglött büdös kutyának a szájából' buzog a víz, abajt ugy megjiett, hogy egy csöppött sem iszik belőlle. Innét möntek a möndölecskék egy kertbe, de ez a kert ojan csuda szép vót, hogy annál szöbbit emböri szöm még soba sem látott, külömbné' külömb virágok nyiltak benne, még is a möndölecskék egy virághoz sem nyultak, csak ötték a zód füvet. Hogy ötték a zód füvet hát, ő is leül egy szép virágos fának az árnyékába, hogy

falatozzon egy kicsit, ecczö' csak lás-sa, hogy egy szép fejér galamb előt-te repdös, ő bizon kapja magát, vót neki egy kicsi mordájja, bézza ló a galambhoz, egy tollát le is lövi, aval éfut a galamb, ő fő vöszí a tollat, belé töszi a zsebibe.

Megindunak azonba a möndölecskék baza fele; ő is utánnok mind mönt möndögélt, mig éppen baza érkeztek.

Hogy baza érkeztek hát, azt kérdi tölle az öreg embör: No fiam, hát jól jártak-e a möndölecskék? azt feleli a fiu: Jól jártak bizon, mett neköm écczö' sem kellett téröngetnöm, csak éppen mönnöm utánnok. Hogy azt mongya, hát azt kérdi még az öreg embör: No fiam, beszél el, hó jártál a möndölecskéekkel? Abajt beszél-ni kezdi, hogy esöbben is möntek a möndölecskéek egy szep zódd siáttság-ra, azután egy sebös fojövözön átmöntek, no csak mind ébeszéli, hogy ő hó járt, märe járt vellök. Hogy ebeszéli, hát azt mongya az öreg: Édös fiam, ládd-é, az a gyönyörüseges szép zódd siáttság, a hova legelőbb möntél a möndölecskéekkel, a te eddig való éfuságodat jelenti; a viz, a mejikön körösztü' möntél: a bünmosó élet-vize; hogy röllad mind a gunyádat, mind a busodat lesorvasztotta, ez azt jelenti, hogy a te eddig való büneidöt lemosta; hogy a túsó marton a möndölecskék reád futtak, s azután még sokkal frissebb testöd lén, ládd-e fiam, ez azt jelenti, hogy mivel a szönt

hüt, az életvize, a lelködöt egészen átáljárta s a te büneidbö' kitértél, hát egész lelkedbe ujrászülettél; azok a möndölecskék, a kik reád futtak, az angyalok s a kegyös jó tanottók; azok a marbák, kik a kövér fübe is soványok vótak, azt jelentik, hogy ezön a világon a fösvények nagy bőségbe vannak, de magoktól is sajná'ják az ételt; azok a más világon is nagy bőségbe löznek, elég ételök, italok lössz, ösznek, isznak, de azé' mégis örökké ebök, szonnyak lösz-nek? azok a marbák, kik a kopacson is jól öttek, attól is jó kövérök vótak, azok azt jelentik, hogy a kik a világon a kicsiből is attak a szegénnek, a magok testököt sem sonyorgatták étlen, szonnyan, azok a más világon kicsi eledelből is jóézü falatot ösznek, soba sem eböznek, nem szonnyulnak meg; hogy az erdön ojan keservösen sirtak a madárfiak, e ládd-é édös fiam, azt jelenti, hogy a mej anyák ezön a világon nem körösztü'tetik meg gyermekeiköt, hanem ugy étemettetik, a más világon azok örökké sirnak rinak; hogy két kutya egy kertön átal ugy marakodott, ez azt jelenti, hogy a kik ezön a világon az atyafiak közül ugy virrognak, pölleködnek a jószág fölött, a más világon is örökkéig veszeködnek, de soba éssze nem férbetnek; hogy egy tóba egy asszonyembör ojan erőssen halászott valamüt egy kalánynyal, még sem tutta kifogni, ez azt jelen-ti, hogy a ki ezön a világon a tejbe

vizet tő't, s ugy aggya e másnak, az a másvilágon fojvást egy tóba lössz, s ott egy kalánynyal örökké halász, hogy valahogy a víz közül válassza ki a tejet, de soha sem tuggya; hogy egy szép tiszta patakot láttál, de abbó' nem ittál, hanem a főrásra möntél, hol egy döglött kutyának a szájábó' foj ki a víz, ládd-e édös fiam, az a szép tiszta patak vize jelenti a papok szép predikációit, szönt imáttáságit, a kutyá pedig, a kiből foj a szép víz, a papokat jelenti, a kik kegyös, bócs tanittásokat tósznek, de magok nem tartásák meg; a kert pedig, a mejikke bémöntetök, az a mennyország; a kik ezön a világon büön nélküül élnek, a más világon egy ojan szép kerbe mönnek.

De most azt kérdöm, édös, fiam! meg tudod-é bizonyittani, hogy te jártál abb' a kerbe is? A fíu csakbamar kivószí a tarisnyájából a fejér galambtollat, od'aggya: nézze öreg atyám, ezt éppen ott lóttém egy fejér galambból. Az öreg evószí a galambtollat s azt mongya neki: Ládd-e, fiam, az a fejér galamb én vótam, én mindönkö vigyáztam reád, egész utadba fojvást möntém utánnad, örökké szömmel tartottam, hogy mit cselekszöl? ládd-é az Isten is igy mönyön titkon az embörrel, hogy látbassa, ki mit cselekszik; hogy te egy tollát kilótted a galambnak, az az

én egyik ujom, csak nözd meg, hogy nincs itt; nözi, hát oda van az öregnek a kicsi uja! abajt csak oda tószí az öreg a tollat, reá fu, hát écczöríbe fáimul oda csinálódik.

De má' bétót vót az esztendő, me - hogy szót egybe keverjek - akko csak három nap vót egy esztendő. - Azt mongya az öreg a küs szógának: No fiam, inmá' bétót az esztendő, bocczide a tarisnyát, aval elereszlek! de esóbben azt kérdöm tóled: inkább a mennyországot választod-e, vaj pedig annyi arannyat, a mennyit ebírbatsz haza? A fíu azt feleli réa: Neki nem kell aranny, csak hogy mennyországba mehessön. Az öreg écczöríbe megtó't egy zsákot neki arannyal, fí'tószí a hátára, aval ebocsátotta.

A fíu pedig hogy a gazda ajándékát szépon megköszönte, fogja magát, emönyön haza a zsák arannyal, de ojan hat ökrös gazda lössz belólle, hogy az egész faluba, de még a vidékke is csak egy láb sem vót bézza hasonló; feleségöt is kapott egy derék jó leánt, ojan szépot, mind egy virágszál; még a mái nap is él, ha meg nem hót. Hónap lögyön a kiefök vendégök.

